

บรรณานุกรม

หนังสือ

กฤษณะไพฑูรย์ นวฤชาส. ศรีวิทย์กวีทศคีตา หรือ เพลงแห่งชีวิต. แปลโดย ศาสตราจารย์
แสง มณีวัชร และ จำนงค์ ทองประเสริฐ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครหลวง-
กรุงเทพ ชนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2515.

จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. ปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต.
พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2513.

ชาตภณฺฐกถาย. 10 เล่ม. กรุงเทพฯ ๑ : โรงพิมพ์คุรุณณ, 2465-67.

ชินวรสิริวัฒน์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวง. พระกัมภีร์อภิธานปทีปิกา. พระนคร :
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2508.

โชติ กัลยาณมิตร. พจนานุกรม สถาปัตยกรรม และศิลปะเกี่ยวเนื่อง. จัดพิมพ์โดยการ
ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ ๑ : กิริมิตรการพิมพ์, 2518.

ขุมมปทภูษกถาย. 8 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 8. พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,
2505.

นาคะประทีป. ปาลี-สยามอภิธาน. พระนคร : โรงพิมพ์ไท, 2465.

เนาวรัตน์ สุทธิฉลอ. "บัว ดอกไม้ประดับพื้นน้ำ". ใน ธรรมชาติศึกษา. (ฉบับนำ
ศึกษาดอกไม้แต่ละส่วน). เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร : 2521.

บริษัทคณะช่าง จำกัด. แบบฝึกหัดภาพลายไทย. พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทคณะช่าง
จำกัด, 2496.

บุเรศบำรุงการ, หลวง. "ต้นไม้สำคัญในพระพุทธประวัติ." ใน พัตยศและต้นไม้สำคัญ
ในพระพุทธประวัติ, หน้า 53-56. กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.

ปรมาณูจิตชินโรส, กรมสมเด็จพระ. พระปฐมสมโพธิกถา. พระนคร : โรงพิมพ์การ
 ศาสนา, 2505.

ปัญญาสชาดกฉบับหอสมุดแห่งชาติ. ภาค 1. พระนคร : ศิลปาบรรณาคาร, 2499.

ปิ่น มุกข์นิตย์, พ.อ. บทบาทพระบรมครู. ชนบุรี : ป. พิเศษการพิมพ์, 2507.

แปลก สนธิรักษ์ (ป.9). พจนานุกรมบาลี-ไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช,
 2506.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 11. พระนคร :
 โรงพิมพ์การศาสนา, 2513.

พระคัมภีร์ชาดกแปล ฉบับ ส.อ.ส. แปลจากชาดกภูฏาน โดยสำนักอบรมครูวัดสาม-
 พระยา. 20 เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์แย้มศรี, 2493.

พระเจ้าศรีธรรมวรรค. ปริยัตถกถา. แปลโดย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
 เจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เล่ม 4 : พระวินัยปิฎก มหา-
 วรรค. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 7 : พระวินัยปิฎก จุลวรรค. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
 2515.

—————. เล่ม 9 : พระสุตตันตปิฎก ทีมนิกาย สีลขันธวรรค. พระนคร : โรง-

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เล่ม 12: พระสุตตันตปิฎก มัชฌิม
นิกาย มูลปัณณาสก. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 13 : พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 14 : พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 15 : พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 16 : พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 17 : พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 19 : พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 20 : พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต.
พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 21 : พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

————. เล่ม 22 : พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต.
พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เล่ม 24 : พระสุตตันตปิฎก
อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 25 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 26 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 27 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 28 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 2. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 29 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 30 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

—————. เล่ม 32 : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปาทาน. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

พระธรรมนิเทศทวยหาญ. "บัวเบญจพรรณ". บันทึกของสมาคมวรรณคดี ปีที่ 1
(2474) : 34-43.

พระธรรมวราลังการ (จับ ฉัตรหมโม ป.9). นำเที่ยวในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 4.
พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์. พระนคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2503.

พระมหาพรหม ปลูกญาทีโป (ป.9). ศัพท์หมวดไทย-บาลี. พระนคร : การพิมพ์
พานิช, 2498.

พระมหาสามีสั่งขรภิกขิต. พระคัมภีร์สุโขธาดั่งการ. แปลโดย นาวาอากาศเอก เข้ม
ประพัฒน์ทอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2512.

พระราชากรมนี้ (ประยูรสิทธิ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. พระนคร : มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, 2518.

พระวิสุทธินิสมโพธิ (เจ้าย. ป.9). พจนานุกรมกิริยาอาชยาต. พระนคร : เลียงเชียง
ธรรมประทีป, 2495.

พระศิริรัตนปัญญาเถระ. พระคัมภีร์ วชิรสารัตถดสังคหะ. แปลโดย นาวาอากาศเอก
เข้ม ประพัฒน์ทอง. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2512.

พระอุครคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), และพระมหาจำลอง ฐวีปัญโญ (สารพัดนึก).
พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา. พระนคร : การศาสนา.

โพธิ์ ใจอ่อนน้อม. คู่มือลายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์,
2520.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระขัมมปัทฏฐกถา แปล. 8 เล่ม. พระนคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.

—————. วิสุทธีมรรค แปล. ภาค 1 ตอน 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร :
โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2517.

มานิตย์ มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2519.

เรื่องอุไร กุศลาสัย. ความรู้เรื่องอินเคียทางวัฒนธรรมหรือการศึกษา. กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510.

วิสุทธ์ มุขยกุล, รองศาสตราจารย์. แบบเรียนภาษาสันสกฤต. เล่ม 1. คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

เลิศ พวงพระเดช. กิลป์ไทย. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513.

ส. พลายน้อย. พจนานุกรม. พระนคร : แพรวพิทยา, 2512.

สังจาภิรมย์, พระยา. เทวกำเนิก. ชนบุรี : ป. พิศนาคะการพิมพ์, 2517.

สยามรัฐสุด เติปิก. เล่ม 4. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 7. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 9. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 12. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 13. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 14. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 15. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 16. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

—————. เล่ม 17. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

สยามรัฐสด เทปิก. เล่ม 19. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 20. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 21. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 22. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 24. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 25. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 26. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 27. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 28. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 29. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 30. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

_____. เล่ม 32. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2494.

สารตบประกาศินิยา นาม สยัตตนิคายฎกถาย, ปฐโม ภาค. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2463.

วิทยานิพนธ์

เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา. "พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

Books

- Alfred C. Woolner. Introduction to Prakrit. Delhi : Motilal Banarsidass, 1975.
- Apte, Vaman Shivram. The Practical Sanskrit-English Dictionary. 3d ed. Delhi : Motilal Banarsidass, 1965.
- Auboyer, Jeannine. Daily Life in Ancient India. Translated by Simon Watson Taylor. London : Weidenfeld and Nicolson, 1965.
- Bhavabhūti. Uttararāmacarita. 5th ed. Translated by P.V. Kane and C.N. Joshi. Delhi : Motilal Banarsidass, 1971.
- Basham, A.L. The Wonder that was India. Calcutta : Rupa & Co., 1971.
- Caland, W. G., tr. Pañcavimsā-Brahmana. Calcutta : The Baptist Mission Press, 1931.
- E.H. Johnston, tr. The Buddhacarita or Acts of the Buddha. Delhi : Motilal Banarsidass, 1972.
- Frances Peryy. Flowers of the World. London : Published in Collaboration with the Royal Horticultural Society, 1972.
- Griffith, Ralph T.H., tr. The Hymns of the Rgveda. 2 Vols. 5th ed. Varanasi : Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1971.

Griffith, Ralph T.H., tr. The Ramayan of Valmiki. Vol. XXIX.

Varanasi : Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1963.

George Bradley Mc. Farland. Thai-English Dictionary. The

United States of America : Stanford University Press,

1969.

Hopking E.W. Epic Mythology. Varanasi : Indological Book

House, 1972.

Kālidāsa. Abhijñānasākuntalam. Translated by C.R. Devadhar.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1972.

----- . Mālavikāgnimitram. Translated by C.R. Devadhar.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1972.

----- . Raghuvamśa. Translated by C.R. Devadhar. Delhi :

Motilal Banarsidass, 1972.

----- . Vikramorvaśīyam. Translated by C.R. Devadhar. Delhi:

Motilal Banarsidass, 1972.

----- . The Vikramorvaśīyam. Translated by M.R. Kale.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1967.

----- . The Kumārasambhava. 6th ed. Translated by M.R. Kale.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1967.

----- . The Meghadūta. 8th ed. Translated by M.R. Kale.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1974.

Kālidāsa. The Ritusamhāra. 2nd ed. Translated by M.R. Kale.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1967.

----- . The Raghuvamśa. 4th ed. Translated by Copal

Raghunatha. Delhi : Motilal Banarsidass, 1971.

Kenneth K.S. Ch'en. Buddhism the Light of Asia. Princeton

University : 1968.

Macdonell, Arthur A. A Sanskrit Grammar for Students. 3d ed.

Great Britain : Lowe and Brydone (Printers) Ltd., Thetford, Norfolk, 1927.

Macdonell, Arthur Anthony, and Keith, Arthur Berridale. Vedic

Index of Names and Subjects. 2 Vols. Delhi : Motilal Banarsidass, 1967.

Monier Williams, Sir Monier. A Sanskrit-English Dictionary.

Delhi : Motilal Banarsidass, 1970.

----- . tr. Nalopākhyānam. C.S. Studies Vol. LIII. India :

The Chowkhamba Publication, 1965.

Max Muller, F. Hymns of the Rig-Veda in the Samhita and Pada

Texts. 2 Vols. 3d ed. Varanasi : Chowkhamba Series Office, 1965.

The Columbia Encyclopaedia. Vol. III, Vol. V. 3d ed. by

William Bridgwater and Seymour Kurtz. New York :

The Siva-Purana. Translated by A Board of Scholars in Ancient Indian Tradition and Mythology. Delhi : Motilal Banarsidass, 1973.

Shri C.L. Goswami and his associates, tr. The Bhagavadgītā or The Song Divine. India : Gita Press, Gorakhpur, 1966.

Vyasa, Krishna-Dwaipayana. The Mahabharata. Translated by Protap Chandra Roy. Calcutta : Bharata Press, 1891.

Vishnu Swarup, Dr. Garden Flowers. India : The Secretary, National Book Trust, 1967.

Articles

Macdonell, A.A. "Lotus (Indian)." in Encyclopaedia of Religion and Ethics. Vol. 8 (1915) : 142-144.

Maithani, B.R. "Lotus in Ancient Indian Culture". Indo-Asian Culture. Vol. 18, No. 3 (1969) : 3-8.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1

ศัพท์เรียกชื่อบัวชื่อบัวปทุมชาติ

บาลี	สันสกฤต	ไทยใต้	สี	หมายเหตุ
อรุณกมล	อรุณกมล	-	แดง	
กมล	กมล	กมล, กระมล, โกมล	ชมพู	
นลิน, นลิน	นลิน	นลิน (นะ-ลิน)	-	เรียกทั่วไป
นลินี	นลินี	นลินี	-	เรียกทั่วไป
ปงฺกช	ปงฺกช	บงกช	-	เรียกทั่วไป
ปงฺเกรฺห (ปงฺเกรฺห)	ปงฺเกรฺห	-	-	เรียกทั่วไป
ปทุม	ปทุม	ปทุม, ปัทมา (ฐาน) ปัทม	ชมพู	
ปุณฺทริก	ปุณฺทริก	บุณฑริก	ขาว	
รตุตกมล	รตุตกมล	-	แดง	
รตุตปทุม	รตุตปทุม	-	แดง	
สคฺปตฺต	สคฺปตฺต		-	กลีบ 100
สคฺตปตฺต	สคฺตปตฺต	ไทยใต้รูปอื่น ¹	-	กลีบ 7

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (2493).

สัตตบงกช - บัวสีแดง คอกป้อม

สัตตบรรณ - ชื่อบัวชนิดหนึ่ง

สัตตมณย์ - บัวสีขาว คล้ายสัตตบงกช.

บาลี	สันสกฤต	ไทยใช้	สี	หมายเหตุ
สหสฺสปรคฺต	สหสฺสรปรคฺตฺร	-	-	เรียกทั่วไป
เสตอมฺพฺช	เสฺวตกมฺล, เสฺวตปทฺม	-	ขาว	เรียกทั่วไป

ชื่อบัวอุบลชาติ

บาลี	สันสกฤต	ไทยใช้	สี	หมายเหตุ
อินฺทิวร	อินฺทิวร	-	ขาว	
อุปฺพล	อุคฺคฺพล	อุบล	ขาว	บางครั้งหมายถึงบัวสาย ทั่ว ๆ ไป
ปิลุปฺพล	ปิลุคฺคฺพล	นิลบล, นีโลตมฺล	ขาว	
กมุท, กุมฺท	กมุท	กมุท, กุมฺท	ขาว	
โกมุท	เกามุท	โกมุท	ขาว	
โกมุที	เกามุที	-	ขาว	
กกุลฺหาร	กกุลฺหาร, กกุลฺหาร	-	ขาว	
กวลฺย	กวลฺย	-	ขาว	บางครั้งเรียกทั่วไป
กุเศสฺย	กุเศสฺย	-	-	เรียกทั่วไป
โกกนฺท,	โกกนฺท,			
โกกนฺท	โกกนฺทนี	โกกนฺท	แดง	
โกกสฺก	-	-		
จนฺทิก - อมฺพฺช	จนฺทริก - อมฺพฺช	-	-	เรียกทั่วไป
-	ราชีว	-	ขาว	

บาลี	สันสกฤต	ไทยใช้	สี	หมายเหตุ
นทีวร	-	-	-	บางครั้งว่าอุบลชาบ
รตุต - กุมุท	รตุต - กุมุท	-	แดง	
รตุต - โกกนท	รตุต - โกกนท	-	แดง	
รตุต - มณฑล	รตุต - มณฑล	-	แดง	
รตุต - โสคนุชีก	รตุต - เสาคณุชีก	-	แดง	
โสคนุชีก	เสา - คนุชีก	-	ขาว	บัวจงดณี ¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ จงดณี คือ บัวดอกคล้ายบวบชม มีเกสรซ้อนกันหลายชั้น แยกกันต่อดอก แล้วมีดอกต่อกันสามดอกสี่ดอกข้าง. คำว่า จงดณี เป็นภาษาหมีพ, "แจ้ง ว่าแดง" "กษีร ว่าบัว" หมายความว่า บัวแดง (คุพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2493).

ชื่อบัวหลวงและบัวสายเรียกรวมกัน

บาลี	สันสกฤต	ไทยใช้	สี	หมายเหตุ
อมพุช	อมพุช	-	-	
อรวิณฑ	อรวิณฑ	อรวิณฑ์, อรพินท์	-	
กณฺฐ	-	-	-	
-	จากรุ-นาลก	-	แดง	
ชลช	ชลช	-	-	
ชลชคฺค	-	-	-	
-	ตาม-รส	-	-	
-	นীরช	นীরช	-	
โปกฺขร	ปฺขกร	โบกขร, มฺขกร	-	
ภิสปฺปณ	พิส-ปฺปณ	-	-	
-	พิลินี	-	-	
มฺพาลปฺปณ	มฤณาลปฺปณ	-	-	
-	มฤณาดิน	-	-	
รทฺตามพุรห	รทฺตามพุรห	-	แดง	
วาริช	วาริช	วาริช, วารีช	-	
สาโรช	สโรช	สโรช, สาโรช	-	
สโรรฺห	สโรรฺห, สรสีรฺห	-	-	
เสต-อมพุช	เสวต-อมพุช	-	ขาว	
-	สฤก	สฤก (สุริก)	ขาว	

ภาคผนวก 2

ชื่อไม้ที่เป็นองค์ประกอบเชิงศิลป์

ชื่อ	ความอธิบาย
ไม้กระจับ	ไม้ที่มีรูปกลีบบานผายออกค้ำนอกคล้ายปีกกระจับ ใช้ประดับ ข้อต่อของสิ่งที่เป็นท่อนยาว
ไม้กลีบบนูน	ไม้ที่รูปทรงหนาและสูง ใช้เป็นเครื่องประดับคอเส้า ส่วนขอบปาก พาน และประกอบเป็นภาชนะอื่น
ไม้กลุ่ม	ไม้ที่มีรูปเป็นคอกไม้บานมีกลีบซ้อนถี่ ใช้ค้ำจังหวะขององค์ประกอบ กับองค์ประกอบอื่น หรือใช้เป็นเครื่องรองรับสิ่งที่ควรสักการะ เช่น พระพุทธรูป พระเจดีย์ ชุมเสมา ใช้เป็นไม้หัวเส้า ใช้เป็น ไม้รองปลี เครื่องยอดไม้กลุ่ม
ไม้เกสร	ไม้ที่มีรูปเป็นกลีบไม้เรียวยาวตามแนวตั้ง และมีความเรียวยาว มากกว่าไม้แฉก ใช้ประดับเป็นไม้ปากฐานของชั้นที่ตັกรูปแบก ต่าง ๆ
ไม้คลุมเตา	ไม้ที่มีรูปเป็นไม้กลุ่ม ใช้เป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็น เครื่องยอด เช่น ยอดเจดีย์ ยอดปราสาท ยอดบุษบก
ไม้เชิง	ไม้ที่มีรูปที่จัดประกอบกับส่วนฐานของสถาปัตยกรรมหรือครุภัณฑ์
ไม้คอเส้า	ไม้ที่ตัดแปลงจากลายประดับคอเส้าสมัยโบราณ ซึ่งทำเป็นรูปคล้าย กลีบไม้ยาวปกสองข้างไหล่ ใช้ประดับส่วนบนของกระซังของเจดีย์ เหลี่ยม หรือยอดปราสาทที่มีรูปเหลี่ยมเช่นเดียวกัน หรือประดับ ส่วนคอเส้าเหลี่ยมย่อมไม้ซึ่งอยู่ตอนใต้คอต่อของหัวเส้า

ชื่อ	ความอธิบาย
บัวถลา	บัวที่มีรูปเป็นกลีบบัวคว่ำ ใ้้ประดับส่วนฐาน กลีบบัวมีลักษณะไปทางส่วนนอนมากกว่าส่วนตั้ง
บัวปากฐาน	บัวที่รูปกลีบตั้งยาว ตัวกลีบประดิษฐ์เป็นแผ่นตั้งตรง ปลายกลีบงอผาย เบิกออกรับส่วนบนที่ยื่นเกินส่วนล่าง องค์ประกอบของฐานตรงส่วนที่ใ้้บัวปากฐานนี้ นิยมใ้้เป็นที่ตั้งประดับรูปแบกต่าง ๆ เช่น ครุฑแบก เทวดาแบก รูปคิ่งเทพพนม บัวประดับปากฐานชนิดนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่าบัวแวง หรือบัวเกสร
บัวปากปลิง	บัวที่มีรูปข้างของกลีบบัวคว่ำ แต่มีส่วนล่างโค้งเว้าเข้าภายในใ้้้ประดับขอบชั้นต่าง ๆ ของเครื่องก่ออิฐถือปูน
บัวฝาละมี	บัวที่เป็นวงรูปบัวคว่ำหรือบัวถลา ใ้้้รองรับปล้องโฉน หรือบัวกลุ่มของส่วนยอดเจดีย์ บัวฝาละมีนี้จะตั้งอยู่บนส่วนที่เป็นแกนเจดีย์เหนือรัตนบัลลังก์อีกชั้นหนึ่ง
บัวพันยักษ์	บัวที่มีรูปส่วนของกลีบป้านมน มีส่วนสัดไปทางกว้างมากกว่าทางสูง คลายซีกพันของยักษ์ในรูปทางจิตรกรรม
บัวแวง	บัวที่มีรูปเป็นกลีบของดอกบัวสาย มีลักษณะกลีบตั้งยาว ใ้้้หุ้มหัวเสา ทั้งชนิดเสาเหลี่ยมและกลม และทำเป็นลายคูนประดับพานและกระโถนที่ทำด้วยโลหะ
บัวหลังเจี๊ยก	บัวรูปบัวคว่ำที่มีส่วนทอดยาวมาก และมีปลายเปิดไปในแนวขนานชื่อเรียกว่าบัวถลา ก็มี ใ้้้ทำบนส่วนหลังของหนักำแพงแก้ว หนักำระเบียงหลังกำแพง

ชื่อ	ความอธิบาย
บัวหลังเปี้ย	บัวรูปฐานรองที่มีบัวคว่ำติดอยู่กับบัวหงาย โดยไม่มีชั้นหน้ากระดานคั่นกลาง ส่วนมากใช้เป็นฐานรองปากระฆังขององค์เจดีย์ หรือเป็นฐานรองพระกริ่ง
บัวหลังสิงห์	รูปบัวคว่ำเฉพาะที่ใช้เป็นองค์ประกอบส่วนที่ทับอยู่ตอนบนของฐานสิงห์
บัวหัวเสา	รูปกลีบบัวที่ล้อมรอบหัวเสาอาคารก่ออิฐ
บัวหัวเสา-บัวกลุ่ม	รูปบัวกลุ่มที่นำมาประดิษฐ์เป็นบัวหัวเสา
บัวหัวเสา-บัวแฉก	บัวแฉกรูปกลีบบัวทรงตั้งสูงที่นำมาประดิษฐ์เป็นบัวหัวเสา

ข้อความเกี่ยวกับชื่อบัวที่เป็นองค์ประกอบเชิงศิลป์นี้ รวบรวมและเรียบเรียงจากหนังสือ "พจนานุกรมสถาปัตยกรรม และ ศิลปเกี่ยวเนื่อง" ของ โชติ กัลยาณมิตร การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 3

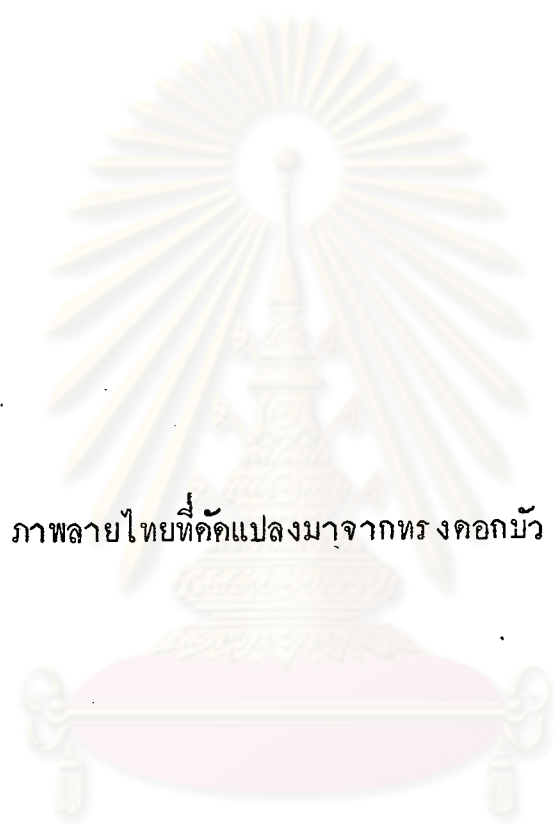
ศิลปกรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับบัว

นอกจากบัวจะเป็นดอกไม้ที่มีปรากฏอยู่เสมอ ๆ ในวรรณคดีแล้ว บัวยังเป็นดอกไม้ที่ปรากฏอยู่ในศิลปกรรมต่าง ๆ อีกด้วย ในส่วนที่เป็นศิลปกรรมไทย จะเห็นได้ว่า มีส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับบัวมาก บุรพจารย์ไทยทางฝ่ายศิลปกรรมกล่าวว่า ปลายไทยนั้นได้ถือเอารูปทรงของดอกบัวเป็นหลัก เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าดอกบัวมีลักษณะเส้นรอบนอกโอ้นอ่อนเหมาะสมควรกว่าดอกไม้อื่น ๆ ดังนั้นจึงได้ยึดถือเอารูปทรง และ ลักษณะ ของดอกบัวมาประดิษฐ์ขึ้นเป็นหลักแบบวาดเขียนก่อน ดอกบัวที่ประดิษฐ์แล้วนั้นเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า ตาอ้อย โดยการตัดขั้วของดอกออกแล้วเพิ่มเติมทรงดอกบัวตรงเฉพาะขั้วของดอกให้จิตรขึ้น และเรียกชื่อใหม่ต่อไปอีกว่าทรงข้าวบิณฑ์ ซึ่งมีทรวดทรงคล้ายคลึงต่อเนื่องกันไปจนถึงการประดิษฐ์เส้น และทรงกนกต่าง ๆ ¹

ในส่วนที่เป็นสถาปัตยกรรมไทยนั้น ก็ได้มีการนำลวดลายบัวมาดัดแปลง และประดิษฐ์เป็นรูปต่าง ๆ และมีชื่อเรียกต่าง ๆ นานา ² ดังตัวอย่างภาพในหน้าต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

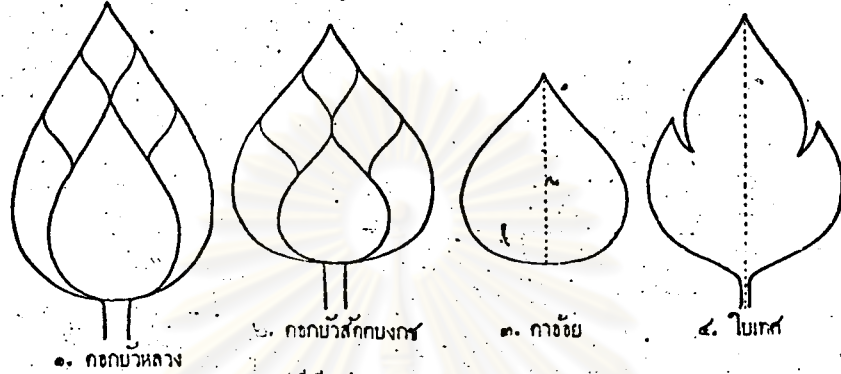
¹ บริษัทคณะช่างจำกัด "คำอธิบายภาพวิชาวาดเขียนภาพลายไทย" แบบฝึกหัดภาพลายไทย พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทคณะช่างจำกัด, 2496.

ภาพลายไทยที่ดัดแปลงมาจากทรงดอกบัว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เบื้องต้นที่นำมาเขียนลายไทย ซึ่งได้คือช่วงทรงรูปลักษณะของดอกบัว, กาก้อย, ใบเทศ เป็นหลักในการเขียน

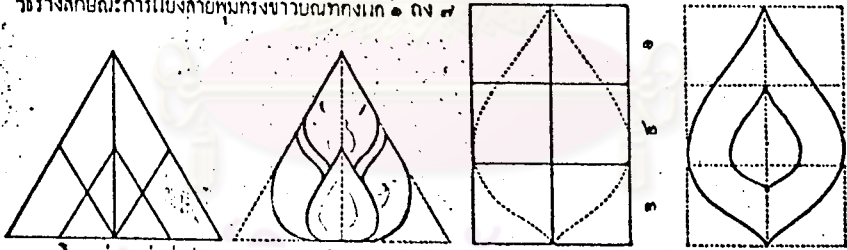
๑. ดอกบัวหลวง ๒. ดอกบัวสี่ทศกษัตริย์ ๓. กาก้อย ๔. ใบเทศ

วิธีเขียนร่างลายทรงกาก้อย ๑ ถึง ๖

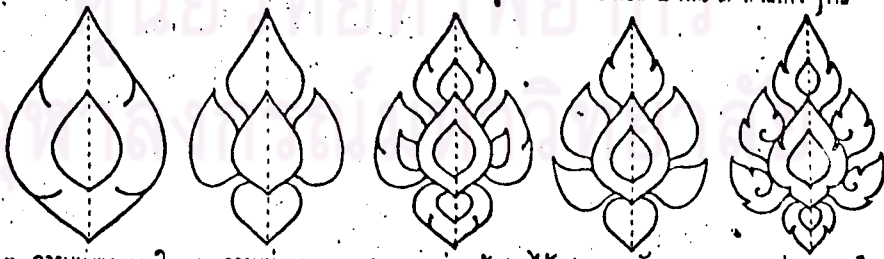

๑. ไกรวง ๓ เหลี่ยมก้านเท่า ๒. ทรงกาก้อย ๓. การสอดไส้ ๔. การแบ่งลายกาก้อย

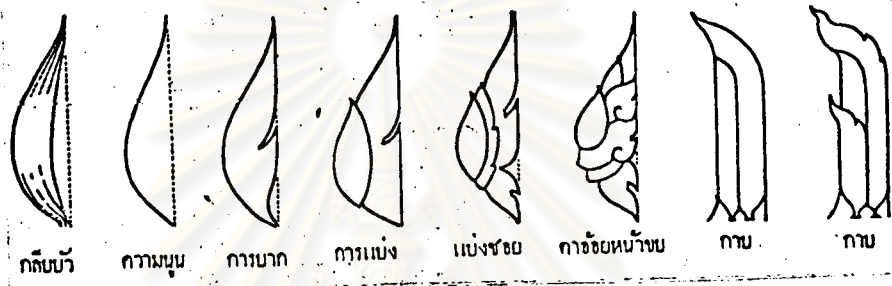
วิธีร่างลักษณะการแบ่งลายท่อนทรงข้าวปุ้นทุกองค์ ๑ ถึง ๗

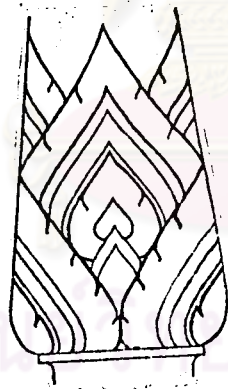
๕. ไกรวงแบ่งส่วน ๖. การแบ่งลายกาก้อย ๗. รูปไกรวงแบ่งเป็น ๒ และ ๓ ส่วนเท่าๆกัน

๓. การแบ่งทรงภายใน ๔. การแบ่งภายนอก ๕. การแบ่งแล้วสอดไส้ ๖. การทำวงภายใน ๗. การแบ่งลายละเอียด

ลักษณะของกลีบบัวก้านข้าง

บัวก้านปลี

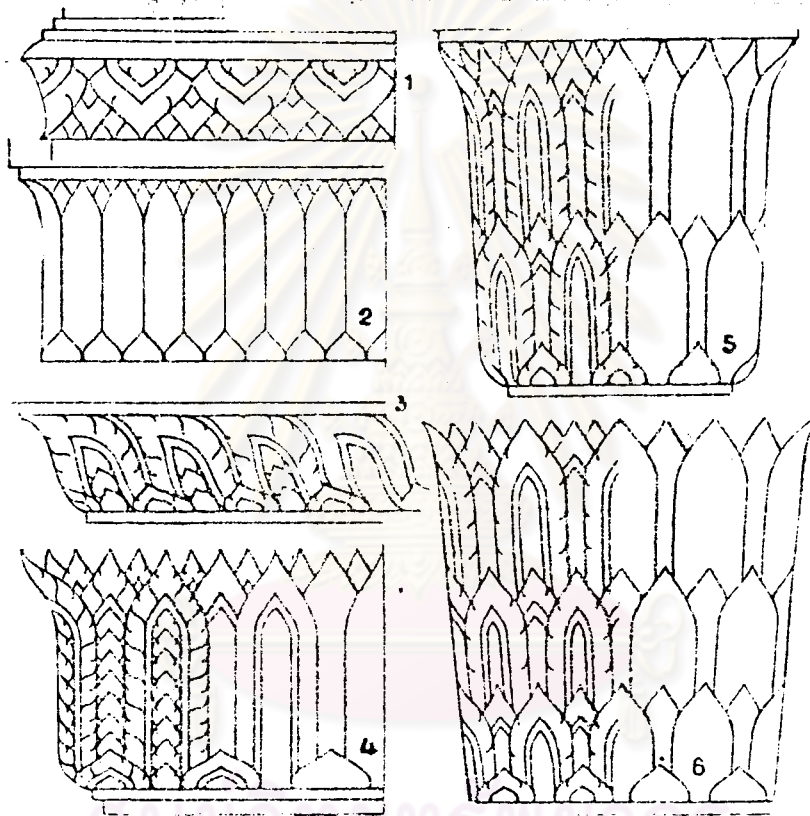
บัวกันยักษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพลายบัวที่นำเข้ามาประกอบเป็นรูป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บัวปากปลิง

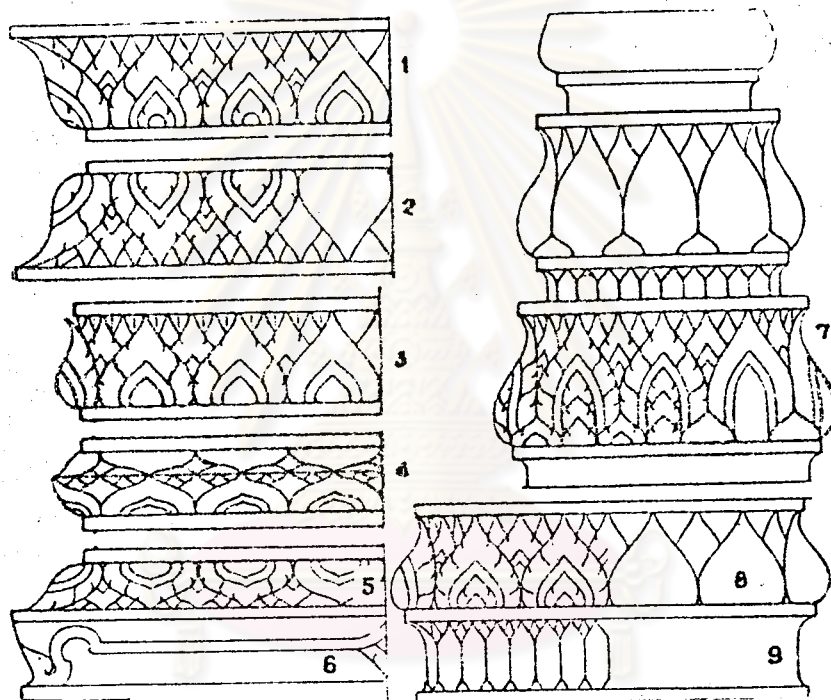
3. บั้วราน

5. บั้วปลายเสากลับซ้อน

2. บั้วแวง หรือบั้วเกสร

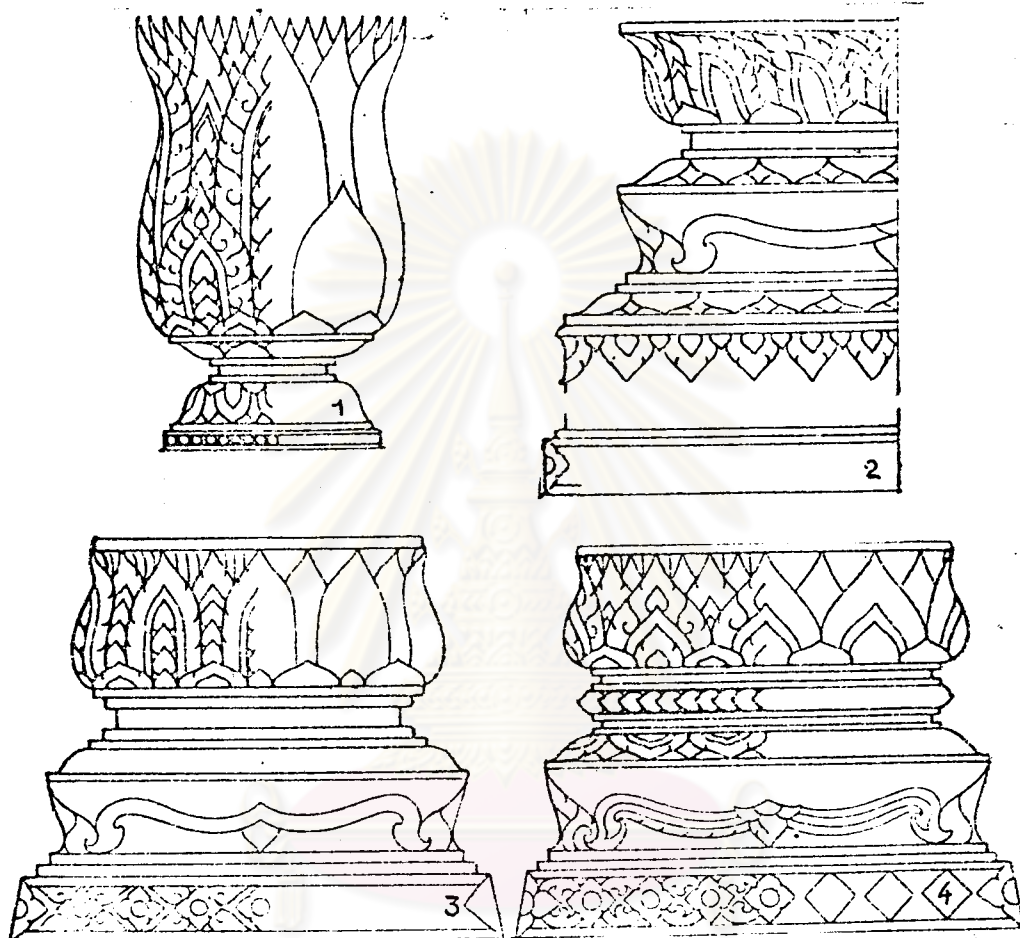
4. บั้วปากพาน

6. บั้วกามขนุนกลับซ้อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บั้วหางาย	2. บั้วคว่ำ	3. บั้วปากฐานหรือบั้วกลุ่ม
4. บั้วลูกแก้ว	5. บั้วหลังสิงห์	6. เท้าสิงห์
7. บั้วกลุ่มเครื่องยอด	8. บั้วปากฐาน	9. บั้วแวง

1. บัวกามชุนและบัวคว่ำ ประกอบเป็นรูปภาชนะ

2. ฐานประกอบค่วย ก. บัวปากฐานไขบัวรวน ข. ทองไม้ ค. บัวหลังสิงห์
ง. เค้าสิงห์ จ. บัวหลังเจียค

ฉ. หน้ากระดาน

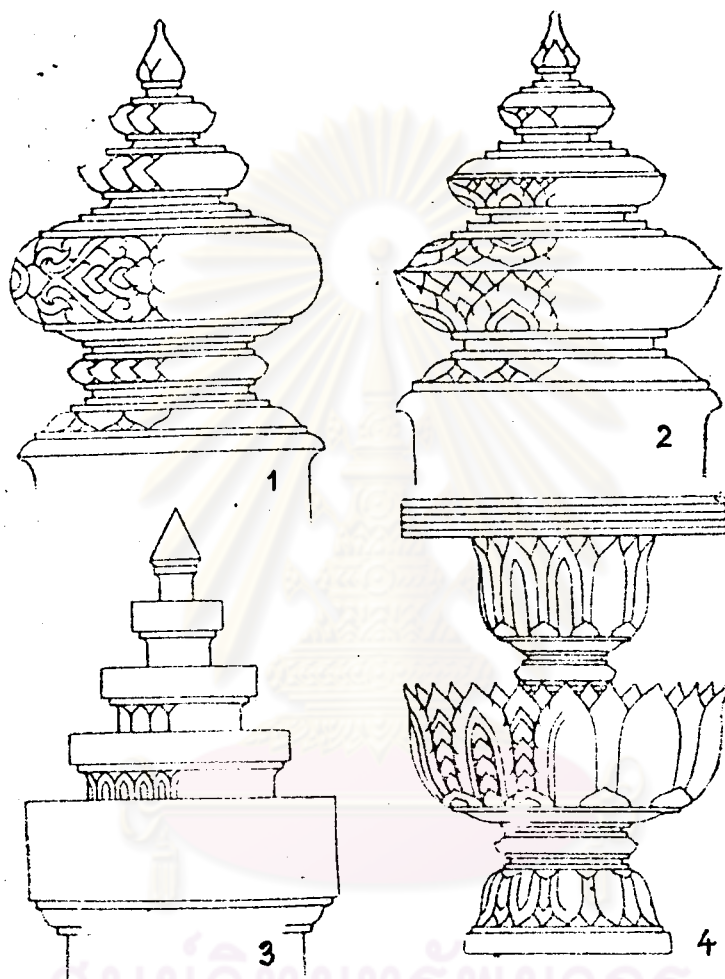
3. ฐานประกอบค่วย ก. บัวปากฐานไขบัวกามชุน ข. ทองไม้

ค. บัวหลังสิงห์ ง. เค้าสิงห์ จ. หน้ากระดาน

4. ฐานประกอบค่วย ก. บัวปากฐานไขบัวกลุ่ม ข. ทองไม้ ค. ลูกแก้ว

ง. ทองไม้ จ. บัวหลังสิงห์

ฉ. หน้ากระดาน

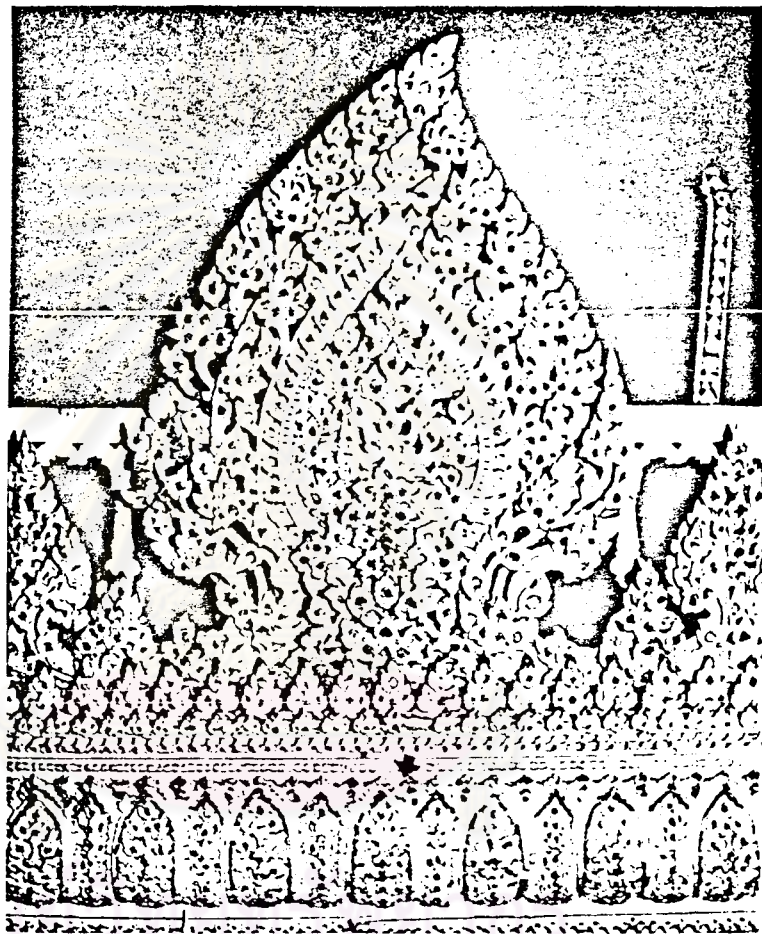

1. เมื่คทรงมัน ลุกแก้วใสลายหน้ากระดานและมีลูกแก้วเล็ก
2. เมื่คทรงมัน ลุกแก้วใสลายบัวและมีทองไม้
3. เมื่คทรงมัน ทรงมณฑป
4. พานรัฐธรรมนูญ

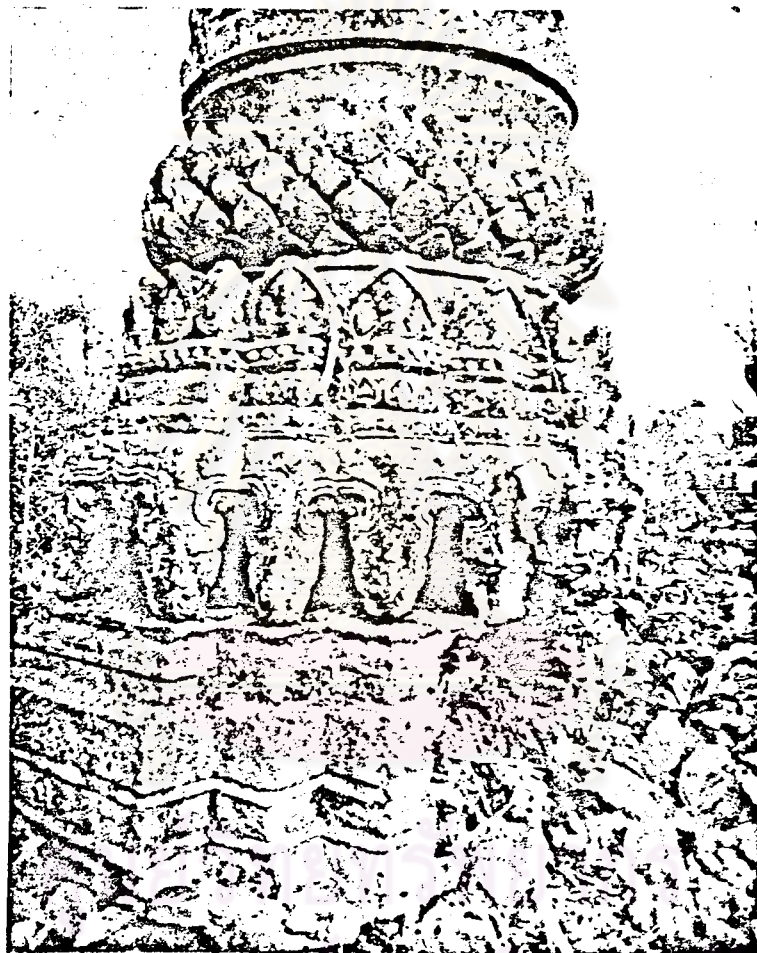

สถาปัตยกรรมไทยที่เกี่ยวข้องด้วยบัว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

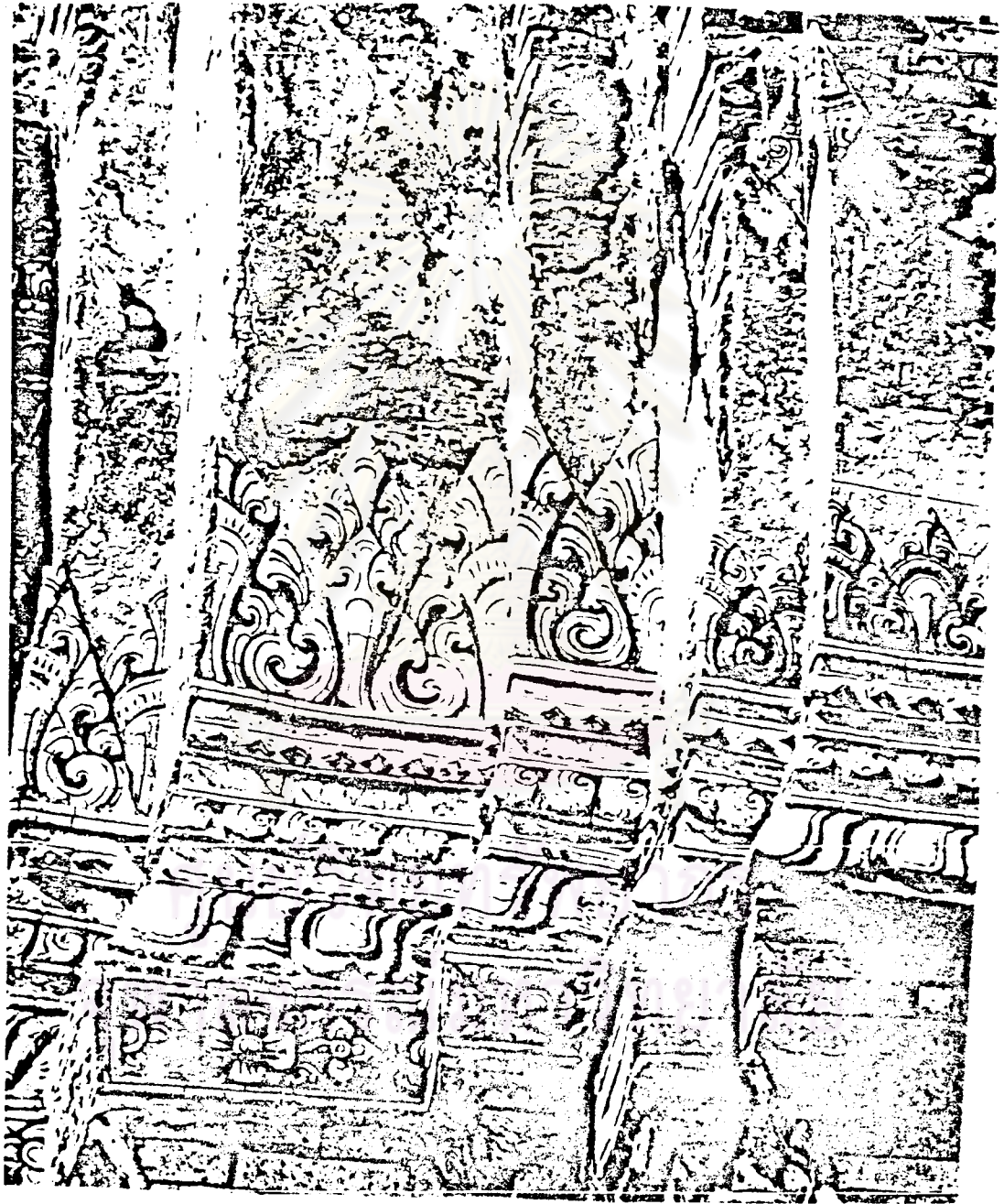

บัวกลีบขนุน

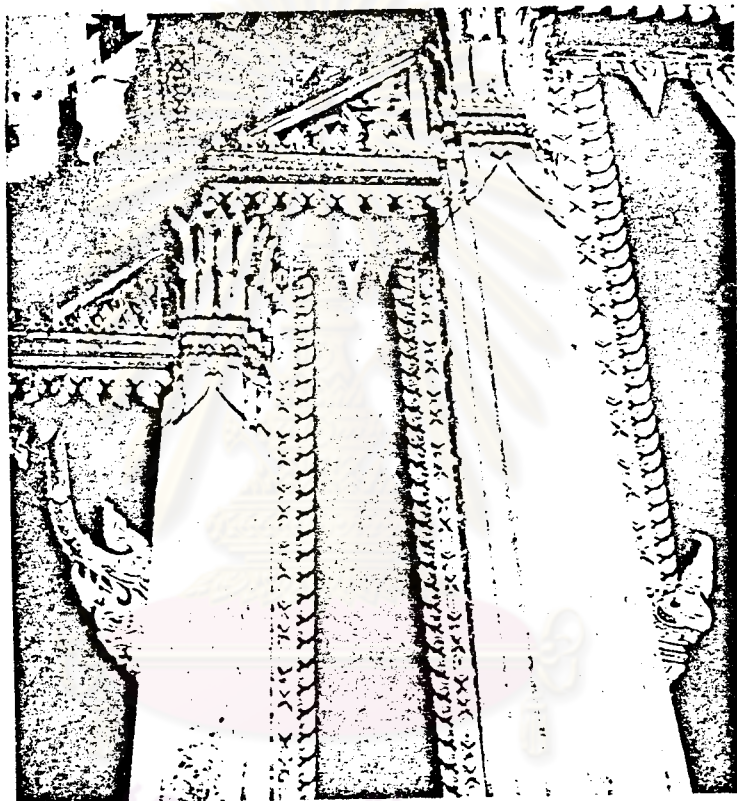

บัวกลุม

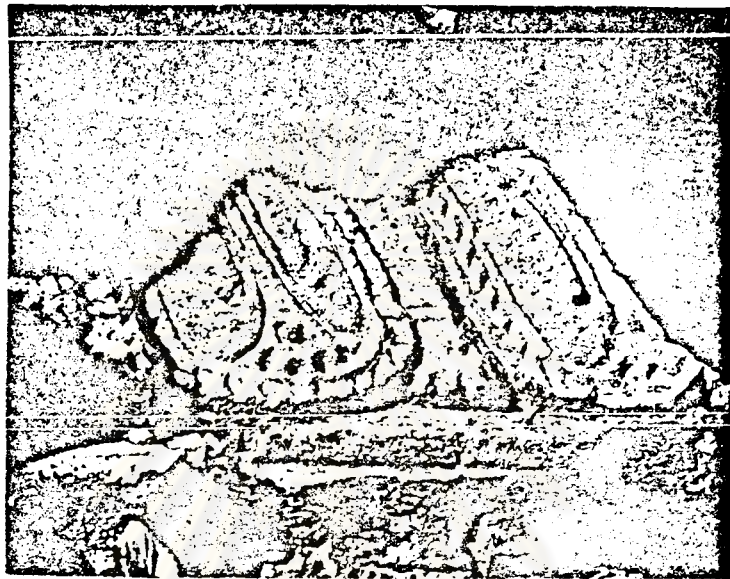
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

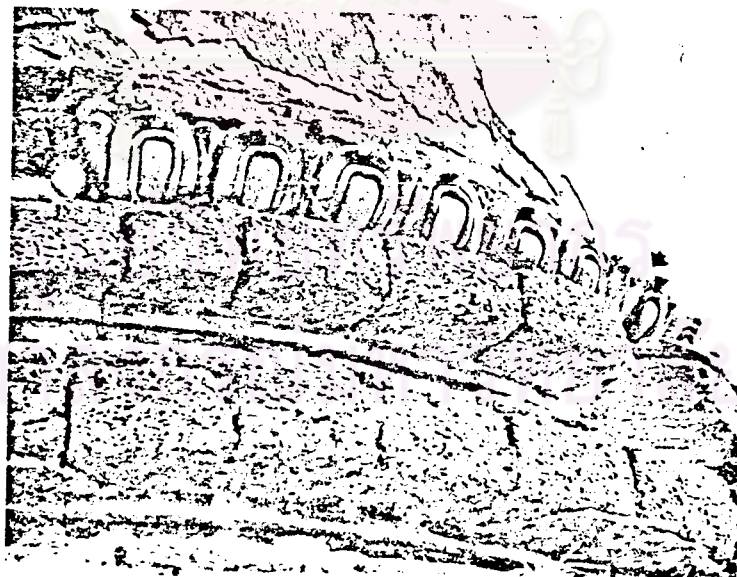
บัวเชิง

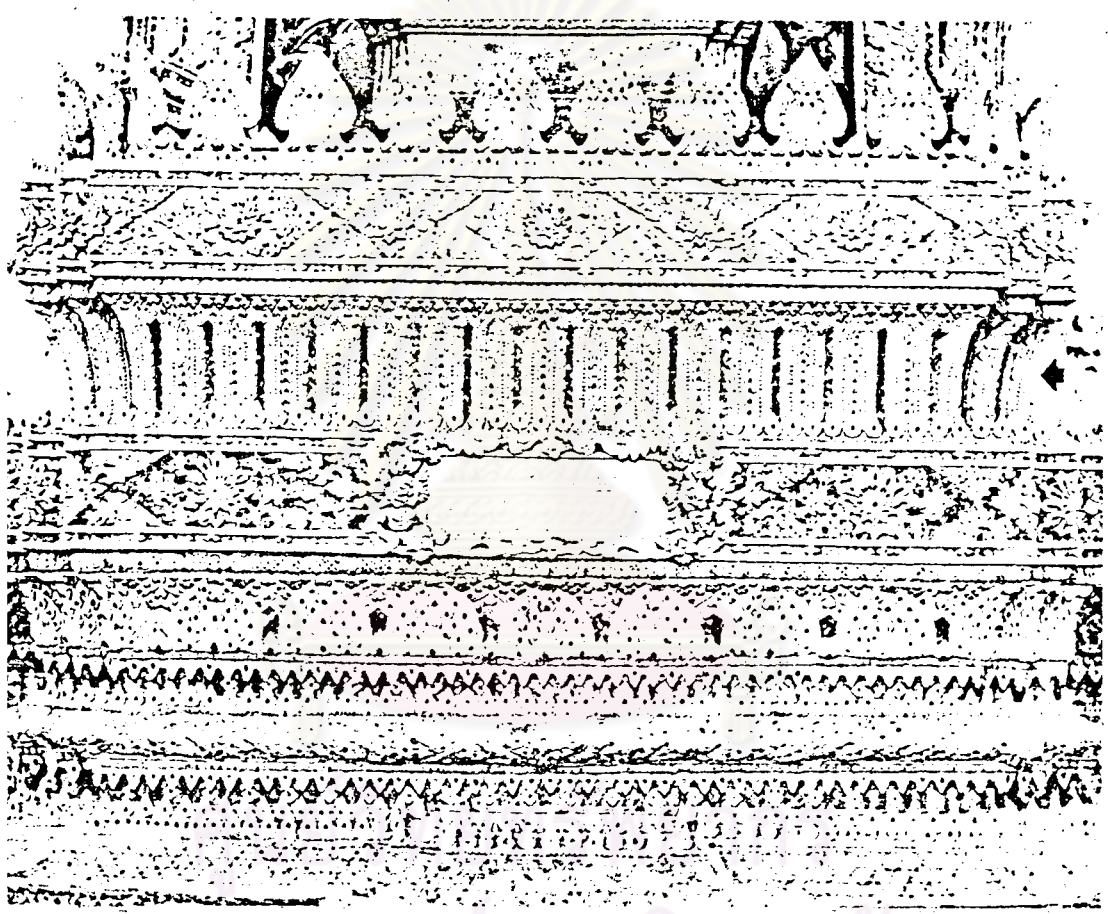
บัวคอเสื้อ (สังเกتبัวคอเสื้อที่คอต่อของหัวเสา)

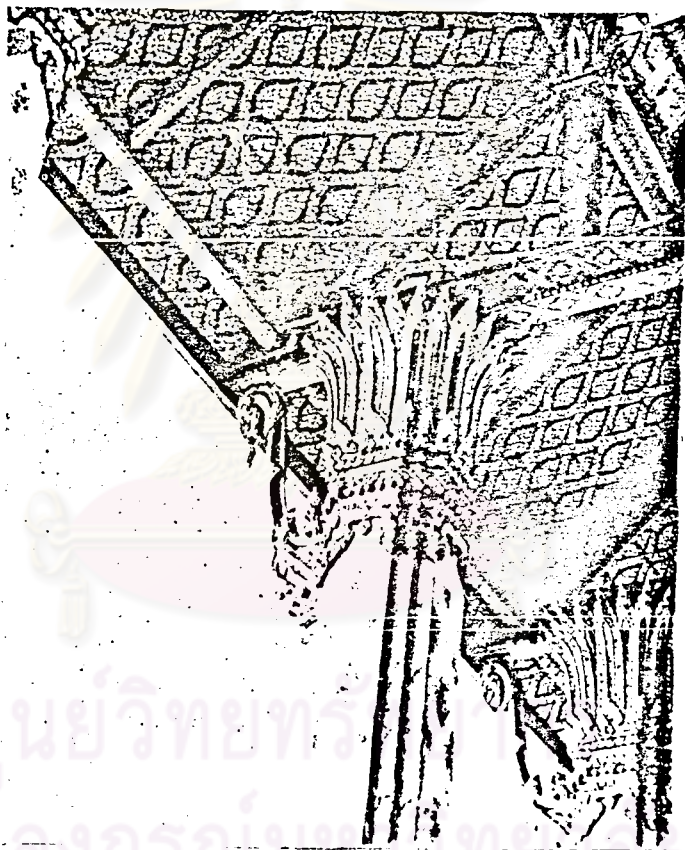
บัวถลา

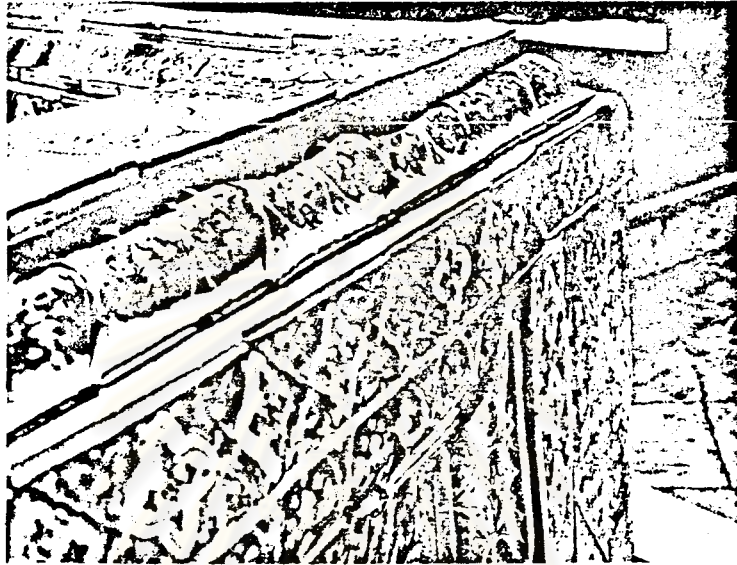
บัวพันยักษ

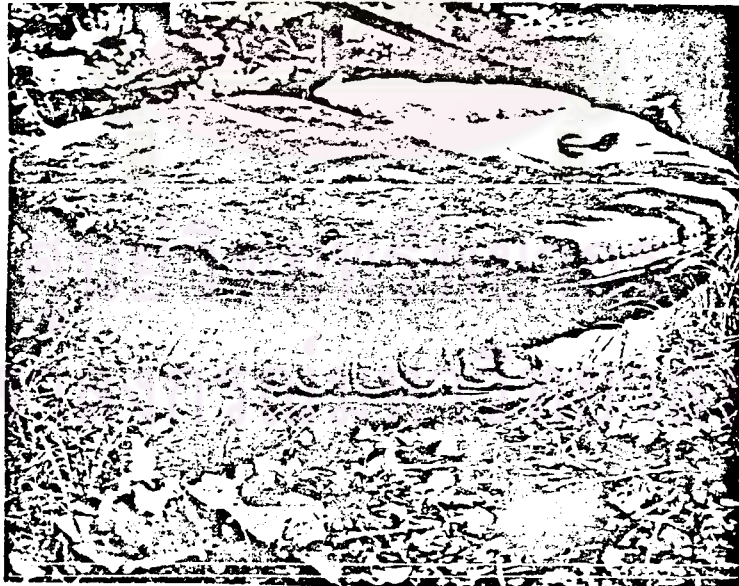
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บัวปากฐาน

บัววาง

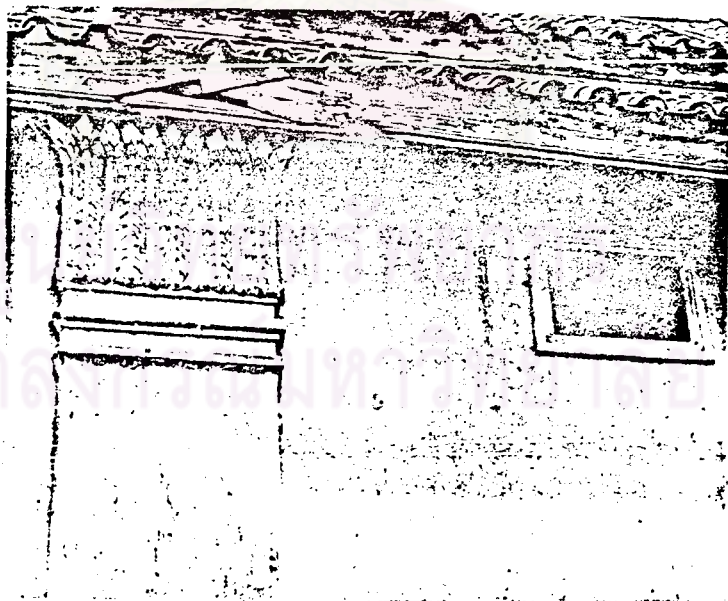
บัวหลังเจียก

บัวหลังเบ็ย

บัวหัวเสา-บัวกลม

บัวหัวเสา-บัวแฉก

ประวัติการศึกษา

นางบุษมา เต็งสุวรรณ เกิดวันที่ 8 พฤศจิกายน 2481 ตำบลตลาดไชยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดสุราษฎร์ธานี บิดามารดา นายทอง และ นางทรัพย์ บิยะทัต สำเร็จปริญญาการศึกษาบัณฑิต จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) เมื่อ พ.ศ. 2507 รับประกาศนียบัตรชั้นสูง สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2518 และศึกษาต่อใน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาตะวันออก ปัจจุบันรับราชการ ในตำแหน่งอาจารย์ประจำสายวิชาภาษาไทย โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพฯ ฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย